Un llinatge il·lustre de metges de la Selva: els Oms de Blanes

Pere Vallribera i Puig

La nissaga Oms, de segles radicada a la Selva, constitueix un cas excepcional d'una família tradicionalment vinculada a la Medicina Catalana: la seva vocació mèdica s'ha mantingut ininterrompuda, directament de pares a fills, durant més de tres-cents anys.

Quan vaig tenir-ne notícia vaig fer una breu comunicació al I Congrés d'Història de la Medicina Catalana, celebrat a Barcelona i a Montpeller l'any 1970.[1] Indicava llavors que no creia exagerat de considerar que la nissaga mèdica dels Oms constituïa un cas excepcional, si no únic, dins de la nostra Medicina. Aquesta creença s'ha afermat.

Aquest il·lustre llinatge de metges exercí a Blanes durant tres segles. Tots els seus components dedicaren llur ciència i llur fidelitat a la vila nadiua, tot i ésser tant distints els esdeveniments científics, polítics i culturals que cada un d'ells va haver de viure. Únicament l'últim metge de la dinastia deixà Blanes per anar a exercir a Tossa, a requeriment dels habitants i l'Ajuntament d'aquesta vila. Hi restà divuit anys i passà després a Barcelona, on morí l'any 1936. Els seus descendents han deixat fins ara l'exercici de la Medicina, pero hi ha una branca Oms, ben nombrosa, que prové d'un membre de la família que es traslladà a Puerto Rico a finals del segle passat, i que continua allí la secular vocació familiar.

Seguint la història dels metges Oms podrem veure també les diverses vicissituds que ha passat la nostra Medicina. I ara un incís: penso que faig bé quan parlo de Medicina Catalana, indicant, és clar, una Medicina conreada per metges catalans, amb una formació intel·lectual i professional feta a Catalunya i amb una manera de procedir també ben nostra. Una cosa diferent és, em sembla, parlar de Medicina a Catalunya.

1. VALLRIBERA I PUIG, Pere: *Un llinatge illustre de la Medicina Catalana. Nota prèvia.* I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Llibre d'Actes. Volum I, pp.180-182. Barcelona-Montpeller, 1970.

Els estudis i la formació mèdica dels metges Oms al llarg d'aquests tres-cents anys no foren sempre els mateixos; les Universitats on assistiren foren també diverses i també l'exercici de la Medicina, en les diferents èpoques que van viure. El tret comú a tots ells és el treball, aquest «fer de metge», sempre a Blanes, ciutat important secularment, amb un port sempre actiu i una vida marinera particularment dinàmica, i on sempre, des de principis del segle XVII fins a mitjan segle XX, hi ha hagut un metge Oms exercint, omplint un espai de nou generacions.[2]

Aquesta important contribució a la història de la Medicina Catalana de la família Oms la podem anar recorrent amb testimonis escrits, nombrosos al llarg dels anys, títols, diplomes, nomenaments oficials, labor científica i obra impresa, etc., però també amb notícies provinents de la tradició familiar, i amb l'estudi d'una importantíssima biblioteca mèdica, que constitueix el llegat Oms i Burcet.

LLEGAT OMS I BURCET

Fou instituït fa uns anys pels fills de l'últim metge de la dinastia blanenca d'aquest nom, constituït per la biblioteca mèdica familiar i cedit a la Biblioteca Pública de Girona. És un tresor d'una vàlua inestimable, que vaig tenir ocasió d'estudiar, i en vaig donar a conèixer l'existència en una comunicació al II Congrés d'Història de la Medicina Catalana, a Barcelona, el 1975.[3] Vull repetir aquí, com ho vaig fer llavors, les gràcies als germans Joaquim (dissortadament ja no entre nosaltres), Josefina i Roser Oms i Plandiura i al Dr. Mirambell i Belloc, l'amabilitat del qual em va facilitar aquest estudi. Posteriorment vaig estudiar, també, la seva comunicació a la «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos».[4]

Els llibres de la Biblioteca tenen una història important: la majoria foren estudiats per diverses generacions de metges, com ho demostra l'existència d'una o diverses signatures i d'ex-libris que contenen, i els nombrosos subratllats i notes marginals. En el receptari d'un d'aquests llibres, per exemple, hi trobem notes ben diverses, en llatí, castellà i català, degudes a èpoques i a mans diferents. El receptari era, doncs, posat al dia contínuament.

Entre les signatures i els ex-libris que trobem més freqüents en els llibres hi ha els de «Josephus Oms», «Ex libris Antonii Oms Medici Doctoris», «Ex libris Josephii Antonii Oms, Sacre Medicine Doctoris», «Ex libris Dr. Josephi Antonii Oms et Cors Blandensis», «Josephus Antonius Oms Blandensis», però potser la signatura que apareix en més volums és la de Francesc Oms i Buxons, ja des del temps dels seus estudis, i de manera molt diversa: «Es de Francisco Oms y Buxons Estudiant año de 1803», «Franciscus Oms Blandensis, carrer Nou», «Francisco Oms y Buxons, ex oppido cuii Nomen Blanes. Anno 1806», etc.

2. CALBET I CAMARASA, Josep M., i CORBELLA I CORBELLA, Jacint: *Diccionari Biogràfic de Metges Catalans*. Segon volum, pp. 176-177. Barcelona, 1982.

3. VALLRIBERA I PUIG, Pere: *Notes sobre una biblioteca mèdica catalana*. Actes del II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Segon volum, pp. 235-252. Barcelona, 1975.

4. MIRAMBELL BELLOC, Enrique: *La Biblioteca médica de la familia OMS, de Blanes*. Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos. Tomo LXXVIII, 1 enero-junio 1975, pp. 93-110.

És interessant constatar que no hi ha cap signatura posterior a la de Francesc Oms i Buxons, el qual morí el 1852. Tenint en compte que la biblioteca fou trobada a principis de segle, molt ben desada i posada en caixes ben protegides en un lloc de la casa pairal on no se sabia la seva existència, és lògic pensar que aquests llibres restaren amagats, potser durant gairebé una centúria. D'altra banda, això ens és confirmat pel fet que la família Oms no hagués viscut a la seva casa durant una llarga temporada.

Farem tot seguit un breu estudi de cada un dels membres de la nissaga.

Antoni Oms i Andreu

El primer membre de la família que és metge, neix a Blanes el 4 de febrer de 1627. Antoni, Gabriel, Narcís Oms és fill d'una família arrelada d'anys a Blanes. Sabem que el seu avi, Pere Oms, mariner, morí l'any 1618, i el seu pare, Joan Francesc Oms i Fàbregas, fou patró mariner fins el 1652, en què morí, a Blanes. Un germà, de més anys, Joan Baptista, fou «Ciutadà honrat de Barcelona». No sabem res més anterior perquè a Blanes no hi ha registres de baptismes anteriors al 1560, ni de casaments anteriors al 1575.

Antoni Oms i Andreu exercí a Blanes. Estudià, segurament, a Barcelona, precisament quan l'Estudi General de Barcelona seguia unes noves «ordinacions» on es regulaven també els estudis de Medicina, incorporats llavors a la Universitat barcelonina.[5]

Morí el 19 d'abril de 1687.

Josep Oms i Galcens

El segon metge de la nissaga fou Josep, nascut a Blanes el 26 de gener de 1657. Aconseguí el títol de Batxiller en Arts i Filosofia, previ als estudis universitaris, el 1675, a la Universitat de Barcelona. Exercí també a Blanes, on mor el 31 de març de 1710. La seva signatura és freqüent en els llibres del Llegat, cosa que demostra l'origen tan antic de la biblioteca. Hi llegim: «Aquest llibre es de Joseph Oms, que lo escriu el 27 ... any 1700» o bé, «Aquest llibre es de Joseph Oms, carrer Nou», lloc on encara ara viu la família. En unes actes fetes el 1737 consta, a l'església de Blanes un «Beneficio bajo la advocación de S. José en el altar del Crucifijo, fundado por el Doctor José Oms. Tenia 114 libras de renta».[6]

Antoni Oms i Morell

El fill de Josep Oms és ja metge a Blanes quan ell mor. Antoni Oms i Morell és nascut a Blanes el 24 de març de 1687. Resideix a la seva vila, on

5. *Ordinacions e nou redres fet per instauracio, reformacio e reparo de la Universitat del Studi General de la Ciutat de Barcelona en lo any MDCXXXVIII.* Arxiu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Inv. núm. 1164, sèrie XVIII, vol. 8.

6. Cortils y Vieta, José: *La Iglesia de Blanes.* Revista de Gerona, Tomo VI, p. 255, 1882.

exerceix la professió, i on es casa amb Teresa Jofré, de Mataró; mor el 19 de setembre de 1742.

Josep Antoni Oms i Jofré

Neix a Blanes el 4 d'agost de 1724. Quan estudia han estat tancades totes les universitats catalanes, després del Decret de Nova Planta. Només hi ha, al Principat, la nova Universitat de Cervera. A Barcelona restaren, malgrat tot, els estudis de Medicina, però molts estudiants de l'època preferiren altres universitats. Això féu Josep Antoni Oms, que anà a estudiar a la Universitat d'Osca, antiga Universitat de la Corona d'Aragó, fundada per Pere III el 1354. Hi obté la Llicenciatura de Medicina el 1745, i fa la revàlida a Vic l'any següent.

Exerceix a Blanes, on és, a més Síndic procurador o regidor l'any 1762.[7] Del seu treball professional en trobem una nota segons la qual «Los doctores en medicina D. José Antonio Oms, de Blanes, y D. Juan Fábregas, de Lloret, en Testimonial de 30 de Abril de 1771 decían que entre los habitantes de Blanes reinan unas enfermedades prolixas, si bien que no traen malignidad en la mayor parte de los casos», i donen la culpa «a la suma miseria y estrechez, por haber observado que en algunas casas que han tenido gobierno y con que alimentarse lo han pasado bien».[8]

En els llibres del Llegat hi trobem sovint la seva signatura, sempre igual: «Josephus Antonius Oms Blandensis».

Josep Antoni Oms i Jofré morí a Blanes el 1789, ja vell i exercint junt amb el seu fill, segons veiem en un llibre de comptes.

Josep Anton Oms i Cors

Josep, Anton, Ramon Oms i Cors nasqué, única excepció a la família, fora de Blanes, a Torà de Riubregós, la Segarra, el 5 d'agost de 1745. La seva mare era Elisabeth Cors i Tormé, una pubilla de Cervera, amb qui el seu pare es casà ben jove.

Estudià, com el seu pare, a la Universitat d'Osca, on obté la Llicenciatura en Medicina el 1771. Practica a Vic, a l'Hospital General de malalts, amb el Dr. Joan Sunyer. Passa després l'examen del Protomedicat el 1772 a Barcelona, acte que els seus antecessors no varen passar, però que quan ell estudia ja s'ha implantat a Catalunya.

Oms i Cors treballà també a Blanes i, no obstant morir molt jove, als 47 anys, el 28 de maig de 1792, deixà una gran quantitat de notes manuscrites; la seva signatura «Ex libris D. Josephi Antonii Oms et Cors Blandensis» la trobem en alguns llibres.

Es casà amb Agnès Buxons, filla del notari de Girona.

7. Cortils y Vieta, José: *El Archivo Municipal de la villa de Blanes*. Revista de Gerona. Tomo VIII, p. 277, 1884.
8. *Id.*, p. 321.

El seu títol de Llicenciatura i les actes del seu examen davant el Tribunal del Protomedicat estan conservats a l'Arxiu de la Universitat de Cervera, a Barcelona.[9]

Francesc Oms i Buxons

Francesc, Ramon, Isidor Oms i Buxons neix a Blanes el 4 d'abril de 1786. Estudià a Cervera i aconseguí el títol de Batxillerat en Medicina el 1810. Es presentà a la Revàlida, al Tribunal del Protomedicat a Tarragona, on féu l'examen, al Quarter General. Els exàmens normals a Barcelona estaven interromputs des de l'entrada a la ciutat de les tropes napoleòniques del general Duhesme.

Obté el títol de Doctorat a Madrid, el 1816. És Soci Corresponent a la «Regia Medicina Practica Barcinonensis Academia», Barcelona, 1818.

Fou Regidor i Síndic Subdelegat de Medicina.

Hem trobat també a l'Arxiu de la Universitat de Cervera [10] el seu Certificat de puresa de sang, on consta com de «estatura alta, pelo castaño, ojos algo azules, nariz puntiaguda, barbalampiño».

Casat amb Josepa Garrigolas, dos dels seus fills seguiren la carrera de Medicina.

Oms i Buxons tingué cura de la biblioteca familiar. La seva signatura és, potser, la que trobem en més nombre de llibres. I hi ha a més dos manuscrits molt interessants: «*Tratado sobre las mujeres*, para el uso de D. Francisco Oms y Buxons, Médico de la Villa de Blanes» i «*Erudición Médica*, para el uso de D. Francisco Oms y Buxons, Médico de la Villa de Blanes, siendo extracto del Tratado de Experiencia de Zimmerman».

Per les raons ja esmentades anteriorment, és possible que fos ell qui tingué cura de posar la biblioteca en lloc segur, potser quan va haver de deixar la casa pairal.

Lluís Oms i Garrigolas

Lluís, Ignasi, Francesc Oms i Garrigolas és el membre de la dinastia més conegut per la seva labor científica. Nascut a Blanes el 30 d'abril de 1811, estudia a Barcelona, on aconsegueix el títol de Batxiller en Filosofia el 1828, el de Batxiller en Medicina i Cirurgia el 1833 i el de Doctor a Madrid el 1835. És Soci Corresponsal de la «Real Academia de Medicina y Cirugía de Castilla la Nueva» amb títol de Madrid, 1848.

Nomenament de Metge de l'Hospital de Blanes, el 27 de gener de 1869. I, sobretot, títol que no deixa mai d'esmentar en les seves obres, de la Societat Econòmica d'Amics del País de Girona. És també Soci Corresponsal de la Nacional Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, i de l'«Instituto Médico Valenciano».

9. Danon i Bretos, Josep: *Aportació a l'estudi social de la Medicina a Catalunya. 1768-1827*, p. 72. Barcelona, 1975.
10. *Id. Id.*

La seva activitat científica començà ben aviat i fou autor de diversos llibres de text a la Universitat i al Col·legi de Cirurgia de Barcelona durant molts anys. Esmentarem les seves obres:

«*M.S. Observaciones prácticas.* Memorias de la Academia de Medicina de Barcelona. Tomo de 1839 a 51. La memoria está fechada en 1839».[11]

«*Tratado elemental completo de las Enfermedades de las Mujeres,* redactado según los principios de los autores más modernos por Luis Oms y Garrigolas y D. José Oriol Ferreras, revisado por el Dr. Antonio Mayner, Catedrático del Colegio de Medicina de Barcelona. Barcelona 1840. Imp. de Ramón Indar».

«*Compendio del Tratado Práctico de las Enfermedades Venéreas,* que escribió en francés el Dr. H. M. J. Desruelles, arreglado por D. Luis Oms y Garrigolas y D. José Oriol Ferreras. Revisado por el Dr. Antonio Maynar. Barcelona. Imp. de D. R. M. Indar, 1841».

«*Manual de Materia Médica,* escrito en francés por los Dres. H. Milne Edwards y P. Vavasseur. Traducido, corregido y considerablemente aumentado por D. Luis Oms y Garrigolas y D. José Oriol Ferreras. Barcelona, Imp. de D. Ramón Martín Indar, 1842». (Declarat llibre de text el 1853.)

«*Tratado práctico de las Enfermedades de los Niños,* por el Dr. F. Barrier, arreglado a las lecciones del Dr. Mayner por los Dres. Oms y Ferreras. Barcelona 1843». (Declarat llibre de text el 1853.)

«*Tratado de Terapéutica General,* arreglado para que sirva de complemento al Manual de Materia Médica de Edwards y Vavasseur, por D. Luis Oms y Garrigolas y D. José Oriol Ferreras. Barcelona, Imp. de D. Ramón Martín Indar, 1846». (Recomanat per S. M., l'any 1854 perquè fos inclòs entre els llibres de text.)

«*Quistes del párpado*», por Oms y Garrigolas. (Citat per Comenge.)

Són molt interessants uns manuscrits inclosos en el Llegat Oms i Burcet:

«*Elementos de Ciencias Médicas,* Tomo I, Tallas de Anatomía, impresas en 1827. De D. Luis Oms».

«*Resumen de arterias, venas, nervios y vasos linfáticos.* Para el uso de D. Luis Oms y Garrigolas, Cursante en Medicina y Cirugía en el Real Colegio de ambas Facultades de Barcelona, año 1829».

«*Preliminares de Patología General,* por el Dr. D. Juan Ribot, Catedrático de Fisiología, Higiene, Patología General y Anatomía Patológica en el Real Colegio de Medicina y Cirugia de Barcelona. Para el uso de D. Luis Oms y Garrigolas, su discípulo. Barcelona 20 Mayo del año 1830».

«*Tratado de los reactivos arreglado según Payer y Chevalier.* Por el Dr. D. Juan Bautista Foix, Catedrático de Terapéutica, Materia Médica y Arte de recetar y Química en el Real Colegio de Medicina y Cirugía de Barcelona. Para el uso de D. Luis Oms i Garrigolas, Cursante de Química en el mismo Colegio. Barcelona dia 19 Junio de 1823. Imprenta de Ulsino y Gil Sarroga».

11. Pascual y Prats, José: *Notas para una Bibliografía Médica de la Provincia de Gerona.* Asociación Literaria de Gerona. Certamen de 1895, p. 93.

Ramon Oms i Garrigolas

Ramon, Marià, Antoni, germà de Lluís fou també metge. Aconseguí la llicenciatura en Medicina i Cirurgia el 1848. Exercí a Canet, on es casà amb Caterina Puig.

El seu fill, Lluís Oms i Puig nasqué a Canet el 6 de desembre de 1853. Serà qui donarà lloc a la nissaga Oms a Puerto Rico, de la qual parlarem breument més endavant.

Joaquim Oms i Miralbell

Fill de Lluís Oms i Garrigolas, nasqué a Blanes, on exercí durant tota la seva vida professional. Aconseguí el títol de Batxiller en Filosofia a Barcelona, el 1854. Títol de Batxiller en Medicina i Cirurgia a la Facultat de Medicina de Barcelona, el 1858, i el doctorat en Medicina i Cirurgia a Madrid, el 1860.

Casat amb Francesca Burcet i Brunet.

LLuís Oms i Miralbell

Germà de Joaquim, neix a Blanes el 10 de juliol de 1842. Obté el títol de Batxiller en Medicina i Cirurgia a Barcelona, el 1863. A diferència de tots els Oms, deixà Blanes per seguir la carrera de Sanitat Militar, on arribà a altes graduacions. Ingressa a l'Exèrcit, prèvia oposició, l'any 1864, amb el grau de segon Ajudant Metge. Marxa a Cuba amb el Primer Batalló de Voluntaris Catalans i obté el grau de Metge Primer, el 1873, i el de Metge Major d'Ultramar el 1875, en què torna a Espanya. Aquí arriba a Subinspector Metge de segona.

El maig de 1884 és destinat a l'Exèrcit de Filipines, on arriba a Metge Major i Inspector Metge de segona d'Ultramar.

Torna a Espanya el 1891, on succesivament exerceix als Hospitals de València i Màlaga, en el primer com a director.

Torna a Cuba per una breu temporada, i al seu regrés és Cap de Sanitat de Balears i, posteriorment, director de l'Hospital de Barcelona.

La seva carrera culmina amb el nomenament d'Inspector Metge de primera classe, amb el qual passa a la Reserva, i mor, a Barcelona el 1909.

La seva necrològica aparegué, uns anys després a la «Revista de Sanidad Militar».[12]

Francesc Xavier Oms i Burcet

És l'últim metge de la dinastia blanenca. Nascut a Blanes el 1874, exercí a Tossa durant una llarga temporada i passà els últims anys de la seva vida a Barcelona, on morí l'any 1936. Casat amb Josepa Plandiura i Pou.

De gran personalitat, fou conegut i estimat a tot arreu.

12. *Revista de Sanidad Militar*. Madrid, 15 marzo 1915, núm. 6, pp. 172-173.

Tenim d'ell la publicació de «Consideracions generals sobre casos de Porpra», Discurs inaugural de la XII Assemblea Anual del Col·legi de Metges de la Província de Girona, celebrat a Puigcerdà el 20 d'agost de 1909. És també participant en el VII Congrés de Metges de Llengua Catalana, celebrat a Palma de Mallorca el juny i el juliol de 1932, on consta com a metge de Barcelona.

Com hem dit, la biblioteca mèdica de la família Oms, porta, per voluntat dels seus fills, el seu nom: «Llegat Oms i Burcet».

L'any 1975, també per iniciativa dels germans Oms i Plandiura, fou editat a Blanes el llibre «Recull de Poesies» de Francesc X. Oms i Burcet.

METGES OMS A PUERTO RICO

Hem parlat ja de Ramon Oms i Garrigolas, que exercí a Canet. Allí va néixer el seu fill, Lluís Gonçaga, Francesc de Paula, Ramon Oms i Puig, el 6 de desembre de 1853. Es doctorà en Medicina i Cirurgia a Barcelona, i exercí a Canet, on es casà amb Margarida Sulsona i Serra.

Un temps després es traslladà a Puerto Rico i treballà a la petita ciutat de Maricao, propera a Camagüey.

Tingué dotze fills, que inicien una nissaga Oms, dins de la qual, hi ha, com seria tradició, molts metges.

Citarem breument:

Américo, Ramón, Luis Oms i Sulsona, nascut el 1879, doctorat a Barcelona; els seus fills Luis Oms y Carreras i Américo Oms y Carreras, tots exercint la Medicina a Puerto Rico.

Fill de Luis Oms, és també metge, Rafael Luis Oms, nascut el 1955; i, dintre de la família, hi trobem encara Américo Oms Rivera, Luis Oms Loyola, especialitzat en Oftalmologia, Jorge Delano Oms, i la doctora Gladys Prietri Oms.